

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ НАУКИ

УДК 341.461

Іваненко К. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ

Праця присвячена дослідженню основних підходів до класифікації корпоративних прав. Відзначено, що наразі немає єдиного підходу до класифікації та її критеріїв. Проведено аналіз основних прав учасників господарських товариств, передбачених Цивільним кодексом України, та зазначено про доцільність об'єднання термінів “права учасника товариства” та “корпоративні права”. На основі аналізу прав, передбачених законодавством проведено класифікацію прав, критерієм якої виступає проведення реорганізації чи ліквідації у господарському товаристві.

Ключові слова: корпоративні права, реорганізація, ліквідація.

Стрімкий розвиток та урізноманітнення видів підприємницької діяльності, зростання кількості суб'єктів підприємництва в Україні, більшість із яких діють в організаційно-правових формах підприємницьких товариств, обумовлюють особливу увагу науковців до проблематики корпоративних та пов'язаних з ними прав. До цієї проблеми звертаються як знані правники, так і молоді дослідники, зокрема О. М. Вінник, С. С. Кравченко, О. Д. Крупчан, Н. О. Саніахметова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. І. Цікало, В. С. Щербина, В. Л. Яроцький та багато інших. У цих працях вирішуються загальні проблеми корпоративного права, окремих видів прав учасників господарських товариств, вступу та виходу з товариства тощо. Метою нашої праці є спроба здійснити класифікацію корпоративних прав та виокремлення в їх системі групи корпоративних прав, які здійснюються при ліквідації чи реорганізації господарського товариства.

Законодавче визначення корпоративних прав закріплене в кількох нормативно-правових актах, зокрема в Законах України “Про режим іноземного інвестування” від 19 березня 1996 р., “Про акціонерні товариства” від 17 вересня 2008 р. (далі – Закон про АТ), а також у ст. 167 Господарського кодексу України від 16 січня 2003 р. (далі – ГКУ) та у ст. 14 Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 р. Так, відповідно до ч. 1 статті 167 ГКУ корпоративні права – це права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) цієї організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами. Ідентична дефініція закріплена і в ст. 14 Податкового кодексу України.

Наведені визначення ґрунтуються на переліку прав учасників товариства, який на думку науковців, наприклад І. В. Спасибо-Фатєєвої та Т. Дуденко, є неповним і потребує доповнення правом на інформацію та правом вимоги проведення розрахунків при вибутті з господарського товариства або в певних випадках – виплати вартості акцій [1].

На відміну від цього Закон про АТ у ст. 2 дає повніший перелік і розглядає корпоративні права як сукупність майнових і немайнових прав акціонера – власника акцій товариства, які випливають з права власності на акції, що включають право на участь в управлінні акціонерним товариством, отримання дивідендів та активів акціонерного товариства у разі його ліквідації відповідно до закону, а також інші права та правомочності, передбачені законом чи статутними документами.

Закон України “Про режим іноземного інвестування” визначає корпоративні права, як право власності на частку (пай) у статутному капіталі юридичної особи, створеної відповідно до законодавства України або законодавства інших країн. В даному випадку корпоративні права трактуються лише як речові права, що є досить однобоким та обґрунтовано критикувалося науковцями [2].

Найбільш вдалими, на нашу думку, є нормативні визначення корпоративних прав у кодексах та Законі про АТ, оскільки охоплюють всі основні ознаки таких прав. Важливо зауважити при цьому, що ЦКУ у чинному стані не визначає ані поняття корпоративних прав, ані поняття корпоративних правовідносин, хоча й містить положення Глави 7 та 8, в яких регулюється зміст прав учасників (членів) підприємницьких товариств, що являє собою саме корпоративні правовідносини [3]. Більше того, в Кодексі практично не вживається термін “корпоративні права”.

Отже, корпоративні права є комплексною категорією, яка включає дві групи прав: організаційні (право брати участь в управлінні, право голосу, право на отримання інформації про діяльність юридичної особи) та майнові (право на отримання частини прибутку від діяльності юридичної особи, право на отримання частини активів у разі її ліквідації) [4].

Характеризуючи корпоративні права, Н. О. Саніахметова зазначає, що їх змістом є саме поєднання управлінських та майнових правовідносин [5]. З позиції О. Д. Крупчана, корпоративні права є приватними правами, які мають чітко виражений матеріальний зміст майнового і немайнового характеру і впливають із відносин щодо створення, функціонування та припинення підприємницьких товариств [6]. С. Кравченко підкреслює, що корпоративні права належать виключно учасникам господарських товариств, насамперед акціонерного, з обмеженою або з додатковою відповідністю; корпоративні права складаються з дрібніших правомочностей [7]. На нашу думку, саме останні по суті і є всіма передбаченими законодавством правами учасників господарських товариств.

Зазначимо, що в юридичній літературі щодо прав учасників господарських товариств використовуються терміни “права учасника” та “корпоративні права”. Видається цілком логічним ототожнювати корпоративні права з правами учасників товариств. Сутність перших становить сукупність прав учасників товариств, обсяг яких залежить від їх участі у формуванні статутного (складеного) капіталу та які здійснюються учасниками за власною ініціативою, але в порядку, який встановлює і забезпечує товариство. Аналогічної думки дотримується С. С. Кравченко і пропонує уніфікувати термінологію, шляхом введення в ЦКУ терміну “корпоративні права” [8]. На нашу думку, це дозволить звести до єдиного знаменника всі визначення корпоративних прав, які наразі існують у вітчизняному законодавстві.

Не спостерігається єдності в юридичній літературі і в підходах до класифікації корпоративних прав. На думку одних вчених, права учасників господарських

товариств поділяються на майнові і немайнові. Інші вважають, що такий поділ не враховує організаційний характер корпоративних правовідносин, спираючись на те, що всі права акціонера (учасника) обумовлені його інтересом у збереженні капіталу товариства.

Поширеним є поділ корпоративних прав на майнові та управлінські (організаційні) [9]. Перші регламентують майнові відносини, другі стосуються питань участі у прийнятті рішень та формування органів управління товариством [10]. Близьким до цього підходу є поділ корпоративних прав на майнові та немайнові [11]. Такого ж підходу притримуються провідні вчені у галузі господарського права О. М. Вінник та В. С. Щербина у характеристиці прав акціонерів [12].

Три складові у сукупності корпоративних прав виділяє Д. В. Ломакін, зазначаючи, що вони включають в себе права: а) майнові (право на ліквідаційний залишок, право на дивіденд); б) немайнові права (право участі, право на контроль, право на інформацію); в) право на судовий захист. Відстоюючи поділ корпоративних прав на майнові та немайнові права, вчений вказує, що немайнові права опосередковують немайнову участь учасників товариств у їх діяльності та при цьому часто служать гарантією дотримання майнових прав [13].

Разом з тим, Д. В. Ломакін запропонував класифікацію майнових прав залежно від виду господарського товариства і за підставами їх виникнення [14]. Так, за першим класифікаційним критерієм, вчений виділяє серед майнових прав акціонера окреме право на отримання дивідендів, право за наявності передбачених законом підстав вимагати викупу належних йому акцій. Серед майнових прав учасників товариств з обмеженою відповідальністю він вирізняє специфічні права виходу учасника з товариства з виплатою йому дійсної вартості його частки в статутному капіталі товариства. За другою класифікаційною ознакою вчений виділяє майнові права, які можуть бути поділені на права участі або членства та інші корпоративні права. При цьому він зазначає, що для виникнення інших корпоративних прав майнового характеру, крім існування правовідносини участі або членства, потрібне настання інших юридичних фактів.

Одна з перших спроб класифікувати корпоративні права у вітчизняній науці була зроблена Н. В. Глузь. Було запропоновано такий їх поділ залежно від: а) характеру – на майнові та членські (управлінські); б) безумовності їх існування в особи – на безумовні (поділені на загальні і конкретизуючі) та права під умовою; в) джерела виникнення – на законні, підзаконні та внутрішньо корпоративні (встановлені в установчих та позастатутних документах) [15].

В. М. Кравчук виділив основні, спеціальні та локальні корпоративні права. Основні корпоративні права належать учасникам усіх господарських товариств та визначені як у цивільному так і в господарському законодавстві. Спеціальні права належать учасникам певних організаційно-правових форм суб'єктів господарювання. Таким чином, наприклад акціонери, які володіють більш ніж 10 відсотками акцій мають право скликати позачергові загальні збори. Або обмеження для власників привілейованих акцій та вкладників командитного товариства за яким вони не можуть брати участь в управлінні товариством. Локальні норми здійснюють регулювання за установчими документами окремо взятої господарської організації та регулюють відносини між самою організацією та її учасниками [16].

І. Б. Саракун поділяє корпоративні права на основні, спеціальні та додаткові. До основних прав автор відносить усі корпоративні права, які встановлені законом, і поділяє їх на загальні (об'єднують у собі права певної групи, за допомогою яких відбувається реалізація загальних прав), і конкретизуючі (деталізують, розкривають зміст загальних прав), які можна класифікувати залежно від основного права, реалізацію і захист якого вони забезпечують [17].

Спеціальні корпоративні права цей автор пов'язує з певною організаційно-правовою формою господарського товариства та закріпленням у спеціальних нормах. Так, акціонери, які володіють у сукупності більше як 10 відсотками акцій та учасники товариств з обмеженою відповідальністю, товариств з додатковою відповідальністю, що володіють у сукупності більше як 20 відсотками голосів, мають право скликати позачергові загальні збори. Учасникам повних товариств і командитних товариств притаманні права, які належать виключно учасникам цих товариств. До таких прав, зокрема, можна віднести: право на ведення справ товариства, представництво його інтересів в комерційному обороті; право на відшкодування витрат, яких зазнав учасник повного товариства (не наділений повноваженнями вести справи такого товариства), діючи у спільних інтересах, за наступним схваленням таких дій іншими учасниками товариства; право повних учасників товариства на управління діяльністю командитного товариства.

В окрему групу науковець виділяє додаткові права, тобто встановлені у внутрішньо корпоративних актах самими суб'єктами корпоративних відносин. А їх він поділяє на установчі права (встановлені установчими документами), та права, які встановлені в позастатутних локальних документах товариства (наприклад, положення про правління, про спостережну раду тощо) [17].

С. С. Кравченко проводить внутрішню диференціацію – у межах груп майнових та немайнових прав учасників господарських товариств. Зокрема, майнові права можуть бути такими, які мають учасники будь-якого господарського товариства, або виключно учасники певного виду товариств. До перших належать право на частину прибутку товариства, на одержання активів після ліквідації товариства; до других – право на проведення розрахунків при вибутті з господарського товариства, право на переважне придбання частки учасника, який її продає. Ці права мають учасники всіх товариств, окрім акціонерного, але члени останнього мають право на викуп акцій, право на переважне придбання акцій додаткового випуску. Правами, що не мають безпосереднього майнового характеру, є право на участь в управлінні товариством, право одержувати інформацію про його діяльність. Вони належать учасникам будь-яких товариств, однак можуть різнитися за обсягом та залежністю від майнових прав учасників [18].

Узагальнюючи зазначимо, що більшість учених поділяє корпоративні права за характером на майнові та немайнові; як виняток виділено самостійне право на захист. Складніші класифікації диференціюють права за різними ознаками, наприклад за характером (майнові та членські), за безумовністю їх існування у особи (безумовні та з умовою), за джерелом виникнення (законні, підзаконні та внутрішньо корпоративні). На основі поділу прав за обсягом, який надається законом загалом, організаційно-правовою формою або внутрішньо корпоративними актами виділено також основні, спеціальні та локальні (додаткові) корпоративні права.

До майнових прав основна частина авторів відносить права, пов'язані з розподілом прибутку товариства (отримання дивідендів) та отримання частини майна товариства у разі його ліквідації. До немайнових прав відносять права, пов'язані з участю в управлінні справами товариства та здійсненням контролю над діяльністю органів управління товариства та його фінансово-економічним станом.

Задля досягнення мети нашої праці варто детальніше розглянути корпоративні, права передбачені ЦКУ, що в подальшому надасть можливість виокремити права, що належать учасникам господарських товариств при реорганізації та ліквідації. У ст. 116 ЦКУ названі права, що визначають правове становище учасників як співвласників господарських товариств. При цьому конкретний зміст даних прав, порядок і способи їх реалізації відрізняються в різних видах і формах товариств. Більше того, вони можуть бути не ідентичними навіть у рамках однієї і тієї ж форми товариства. Все це, як і можливу наявність інших прав у учасників господарських товариств, передбачається в статтях ЦКУ, присвячених окремим видам товариств, в законах про господарські товариства, установчих документах товариства.

Учасники господарського товариства відповідно до ч. 1 ст. 116 ЦКУ мають право у порядку, встановленому установчим документом товариства та законом: 1) брати участь в управлінні товариством у порядку, визначеному в установчому документі, крім випадків, встановлених законом; 2) брати участь у розподілі прибутку товариства і одержувати його частину (дивіденди); 3) вийти у встановленому порядку з товариства; 4) здійснити відчуження часток у статутному (складеному) капіталі товариства, цінних паперів, що засвідчують участь у товаристві, у порядку, встановленому законом; 5) одержувати інформацію про діяльність товариства у порядку, встановленому установчим документом.

ЦКУ також встановлено, що учасники господарського товариства можуть також мати інші права, встановлені установчим документом товариства та законом. Так, у ч. 1 ст. 25 Закон про АТ встановлено, що акціонери, власники простих акцій мають право на: 1) участь в управлінні акціонерним товариством; 2) отримання дивідендів; 3) отримання у разі ліквідації товариства частини його майна або вартості частини майна товариства; 4) отримання інформації про господарську діяльність акціонерного товариства. Акціонери мають низку інших прав, які не вказані у згаданій статті, проте встановлюються у законодавстві (переважні права при додатковій емісії акцій, право на викуп товариством акцій у разі незгоди з рішенням загальних зборів та ін.).

Зупинимося детальніше на згаданих правах, які передбачає для учасників господарських товариств ЦКУ. По-перше, це право брати участь в управлінні товариством у порядку, визначеному в установчому документі, крім випадків, встановлених законом. Це право зазвичай визначається установчими документами, а механізм його реалізації залежить від виду господарського товариства. Одні учасники можуть здійснювати безпосереднє управління товариством (учасники повного товариства та повні учасники командитного товариства), інші можуть здійснювати свої права на управління не прямо, а шляхом участі у роботі вищого органу управління та інших органів, до складу яких вони можуть бути обрані. Випадки позбавлення учасника господарського товариства права на участь в управлінні товариством встановлюються законом. Це передбачено законом для окремих категорій учасників певних видів товариств. Наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 136 ЦКУ вкладники

командитного товариства не мають права брати участі в управлінні діяльністю товариства та заперечувати проти дій повних учасників щодо управління діяльністю товариства. Згідно зі ст. 6 Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23 лютого 2006 р. власники привілейованих акцій мають право на участь в управлінні акціонерним товариством у випадках, передбачених статутом та законом, який регулює питання створення, діяльності та ліквідації акціонерних товариств. Також можуть встановлюватися обмеження на обсяг повноважень учасників на управління товариством залежно від розмірів їхніх часток у статутному капіталі. Наприклад, в акціонерному товаристві акціонери, які володіють у сукупності більш як 10 відсотками голосів, мають право вимагати внесення змін до порядку денного загальних зборів, скликання позачергових зборів, самостійно скликати збори, призначати представників для контролю за реєстрацією акціонерів на загальних зборах тощо.

По-друге, це право брати участь у розподілі прибутку товариства і одержувати його частину (дивіденди). За загальним правилом учасник господарського товариства має право на одержання частини прибутку товариства пропорційно своїй частці у статутному (складеному) капіталі. Обмеження цього принципу може бути передбачено у засновницькому договорі повного товариства та командитного товариства (щодо повних учасників), але при цьому не допускається позбавлення учасника права на участь у розподілі прибутку (ст. 123 ЦКУ). Прийняття рішення про розподіл прибутку товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю та акціонерного товариства належить виключно до компетенції загальних зборів учасників. Рішення про розподіл прибутку повного та командитного товариства ухвалюється учасниками (повними учасниками) цих товариств, які здійснюють управління діяльністю товариства. Згідно зі ст. 10 Закону України “Про господарські товариства” право на участь у розподілі прибутку товариства і одержання частки прибутку (дивідендів) мають особи, які є учасниками товариства на початок періоду виплати дивідендів. ЦКУ також встановлено, що в деяких випадках товариство може не виплачувати учаснику належні йому кошти. Так, у ч. 3 ст. 158 ЦКУ зазначено, що акціонерне товариство не має права оголошувати та виплачувати дивіденди: до повної сплати всього статутного капіталу; при зменшенні вартості чистих активів акціонерного товариства до розміру, меншого, ніж розмір статутного капіталу і резервного фонду; в інших випадках, встановлених законом.

По-третє, це право вийти у встановленому порядку з товариства. Право на вихід з товариства – це безумовне суб’єктивне право учасника, спрямоване на одностороннє припинення корпоративних правовідносин з товариством. Відповідно до пункту “в” ст. 10 Закону “Про господарські товариства” одним з прав учасників господарських товариств є право на вихід з товариства у встановленому порядку. Ця норма конкретизується щодо кожного виду товариства у статтях 54, 65, 71, 77 цього ж Закону. Відповідно до ч. 2 ст. 100 ЦКУ учасник товариства має право вийти з товариства.

Право на вихід мають учасники всіх товариств (підприємницьких і непідприємницьких), окрім акціонерного. Норма, яка передбачає можливість виходу з товариства є імперативною, а тому не може бути змінена статутом товариства. Товариство є суб’єктом лише пасивного обов’язку – не перешкоджати реалізації цього права. Воно не може бути обмежене установчими документами (такі норми недійсні як

такі, що обмежують правоздатність учасника) чи рішеннями органів товариства. Учасник сам вирішує, вступати йому до товариства чи ні, залишатися у товаристві чи припинити в ньому участь [19].

По-четверте, це право здійснити відчуження часток у статутному (складеному) капіталі товариства. У ст. 116 ЦКУ окремо передбачено право здійснити відчуження часток у статутному (складеному) капіталі товариства, цінних паперів, що засвідчують участь у товаристві (надалі – часток), у порядку, встановленому законом. Такий порядок передбачений законом та відрізняється залежно від типу господарського товариства. Відчуження часток має здійснюватися з дотриманням переважного права інших учасників відповідно до вимог чинного законодавства:

– учасники товариства з обмеженою відповідальністю користуються переважним правом купівлі частки (її частини) учасника пропорційно до розмірів своїх часток, якщо статутом товариства чи домовленістю між учасниками не встановлений інший порядок здійснення цього права (ч. 2 ст. 147 ЦК);

– вкладник командитного товариства має право переважно перед третіми особами набувати відчужувану частку (її частину) у складеному капіталі товариства відповідно до положень ст. 147 ЦКУ (ч. 2 ст. 137 ЦКУ);

– акціонери приватного акціонерного товариства мають переважне право на придбання акцій, що продаються іншими акціонерами товариства.

По-п'яте, це право одержувати інформацію про діяльність товариства у порядку, встановленому установчим документом. ЦКУ також передбачено, що учасники господарського товариства можуть мати й інші права, встановлені установчими документами товариства та законом.

Незважаючи на те, що майнові права є основними правами учасників господарських товариств, адже основною метою діяльності останніх є отримання прибутку, неможливо обійти таку групу прав учасників, як немайнові права. Основним немайновим правом є право учасника господарського товариства одержувати інформацію про діяльність товариства у порядку, встановленому установчими документами. Так, відповідно до ст. 10 Закону України “Про господарські товариства” на вимогу учасника товариство зобов’язане надавати йому для ознайомлення річні баланси, звіти товариства про його діяльність, протоколи зборів. У ч. 1 ст. 88 ГКУ цей перелік доповнений протоколами ревізійної комісії та протоколами зборів органів управління. Окрім цих документів, учасник господарського товариства має право на одержання відомостей, що не становлять комерційної таємниці згідно з переліком, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. № 611 (інформація про установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою діяльністю та її окремими видами; інформація за всіма встановленими формами державної звітності, зокрема, з бухгалтерською, податковою та статистичною звітністю; дані, необхідні для перевірки обчислення і сплати податків та інших обов’язкових платежів; відомості про чисельність і склад працюючих, їхню заробітну плату в цілому та за професіями й посадами, а також наявність вільних робочих місць; документи про сплату податків та обов’язкових платежів тощо). Практично, повний перелік відомостей у сукупності дає повну уяву про фінансовий стан, господарську діяльність та організаційну структуру товариства.

Значна частина прав, передбачених ст. 116 ЦКУ, притаманна всім учасникам господарських товариств. Специфічні права, які мають учасники деяких господарських товариств, залежать від форми організаційно-правової форми товариства. Так наявність чи відсутність певних видів прав у акціонерів залежить від ряду обставин. Це кількість акцій, те, чи є акції простими чи привілейованими та ін. Так, право вносити питання до порядку денного (за наявності 5 відсотків голосуючих акцій) загальних зборів акціонерів, право вимагати скликання позачергових загальних зборів акціонерів (реалізувати це право можна тільки за наявності 10 відсотків голосуючих акцій, тобто акціонерам необхідно об'єднати зусилля).

При цьому, слід зазначити, що права акціонерів, які виникають при прийнятті на загальних зборах рішення про реорганізацію товариства, віднесені вченими до прав акціонерів, реалізація яких пов'язана з виникненням певних обставин. Зміст зазначеного права, на думку С. Д. Могилевського, складається з права акціонерів, які голосували проти прийняття рішення про реорганізацію вимагати викупу товариством всіх або частини належних їм акцій, і, отже, обов'язку товариства щодо здійснення викупу акцій на вимогу акціонерів [20].

Таким чином основу прав, що належать учасникам господарських товариств становлять майнові права – право на участь в управлінні товариством, отримання дивідендів, отримання частки майна товариства у разі його ліквідації та немайнове право на отримання інформації про господарську діяльність товариства.

Попри численність існуючих класифікацій, вони охоплюють не все різноманіття прав, наданих учасникам товариства законом. Так, є всі підстави виділити окрему в категорію права учасників, що здійснюються при припиненні господарських товариств. Причому, можна виокремити: а) права що здійснюються при реорганізації, б) права, що здійснюються при ліквідації, та в) права, якими учасники користуються під час діяльності товариств в установленому порядку.

Під час реорганізації, учасники мають: право на участь в управлінні справами товариства; право на контроль (в т.ч. в господарському товаристві (товариствах), утвореному (утворених) у процесі реорганізації або тих, які продовжують своє існування); право на інформацію. А також гарантій, що забезпечують реальність їх здійснення (притаманні учасникам господарського товариства): право вимоги викупу акцій у визначених законом випадках; право вимоги отримання (придбання) акцій товариств, утворених в результаті реорганізації у визначених законом випадках.

При ліквідації господарського товариства можна виділити: право на участь в управлінні справами товариства; право на отримання частки при ліквідації товариства; право на інформацію.

Варто звернути увагу на те, що загалом права при реорганізації та ліквідації товариства збігаються, окрім отримання певних гарантій учасниками господарських товариств при реорганізації останніх. Учасники товариства несуть певні ризики у зв'язку з участю в товаристві, оскільки при його примусовій ліквідації існує ймовірність того, що вони не отримають частки (або ж і понесуть додаткові втрати) внаслідок того, що майна товариства може не вистачити для покриття його збитків.

Таким чином, подальше дослідження прав учасників господарських товариств, які реалізуються під час реорганізації та ліквідації зможе виявити як проблеми, що існують у вітчизняному законодавстві, так і шляхи їх вирішення, що призведе до появи нових та більш ефективних механізмів захисту прав учасників.

Використані джерела:

1. Спасибо-Фатєєва І., Дуденко Т. Правова природа майнових і корпоративних прав, їх оборотоздатність та деякі аспекти застави // Юридичний радник. – 2005. – № 2. – С. 26–30. – С. 27
2. Цікало В. І. Правова природа корпоративного правовідношення // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 4. – С. 157-165. – С. 162-163
3. Цікало В. І. Корпоративні права: поняття, ознаки та класифікація // Право України. – 2010. – № 11. – С. 102-111, 103.
4. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики / В. М. Кравчук. – К. : Істина, 2005. – 720 с.
5. Господарське право України: навчальний посібник / О. К. Вишняков, В. Б. Іванчук, В. С. Кульбаба [та ін.]; за ред. Н. О. Саніахметової. – Х. : “Одіссей”, 2005. – 608 с. – С. 166.
6. Крупчан О. Д. Публічні і приватні засади в корпоративному праві України: правові питання // Вісник Академії правових наук України – 2004. – № 2 (37). – С. 71-79, 72.
7. Кравченко С. С. Юридична природа корпоративних прав [Текст] / С. С. Кравченко. – К. : Видавництво Європейського університету, 2010. – 180 с. – С. 32.
8. Кравченко С. С. Юридична природа прав учасників господарських товариств : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.03 / С. С. Кравченко. – К., 2007. – 18 с.
9. Господарське право України / В. М. Гайворонський, В. П. Жушман, Н. В. Погорецька [та ін.]; за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х. : Право, 2005. – 384 с. – С. 149.
10. Коссак В. М. Права та обов'язки акціонерів // Проблеми правового регулювання корпоративних відносин в Україні. – Л., 2004. – С. 75-88, 78.
11. Спасибо-Фатєєва І. Поняття майна, майнових та корпоративних прав як об'єктів права власності // Українське комерційне право. – 2004. – № 5. – С. 9-18, 11.
12. Вінник О. М. Акціонерне право: навч. посіб. / О. М. Вінник, В. С. Щербина; за ред. В. С. Щербини. – К. : Атіка, 2000. – 544 с. – С. 114.
13. Ломакин Д. В. Акционерное правоотношение / Д. В. Ломакин. – М. : Спарк, 1997. – 156 с. – С. 29.
14. Ломакин Д. В. Корпоративные правоотношения: общая теория и практика ее применения / Д. В. Ломакин. – М. Статут, 2008. – 512 с. – С. 363.
15. Глусь Н. С. Корпорації та корпоративне право: поняття, основні ознаки та особливості захисту : автореф. дис. ... канд. юр. наук: 12.00.03 / Н. С. Глусь; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2000. – 23 с.
16. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики / В. М. Кравчук. – К. : Істина, 2005. – 720 с.
17. Саракун І. Б. Здійснення корпоративних прав учасниками (засновниками) господарських товариств (цивільно-правовий аспект): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ірина Богданівна Саракун. – Київ, 2007. – 214 с. – Бібліогр. : с. 47
18. Кравченко С. С. Юридична природа прав учасників господарських товариств. – К., 2007. – 18 с. – С. 3-4.
19. Кравчук В. М. Правова сутність виходу з товариства // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 1. – С. 3-4.
20. Могилевский С. Д. Правовые основы деятельности акционерных обществ : учебник / С. Д. Могилевский. – М., 2004. – 206 с. – С. 103.

Иваненко К. В. К вопросу о классификации корпоративных прав.

Работа посвящена рассмотрению основных подходов к классификации корпоративных прав. Отмечено, что в настоящее время нет единого подхода к классификации и ее критериям. Проведен анализ основных прав участников хозяйственных обществ, предусмотренных Гражданским кодексом Украины, и отмечено о целесообразности объединения терминов “права участника общества” и “корпоративные права”. На основе анализа прав предусмотренных законодательством проведена классификация, критерием которой выступает проведения реорганизации или ликвидации в хозяйственном обществе.

Ключевые слова: корпоративные права, реорганизация, ликвидация.

Ivanenko K. V. To the question of classification of corporate rights.

In the article main approaches to the classification of corporate rights are reviewed. It is noted that currently there is no single approach to the classification and its criteria. Analysis of the basic rights of business entities under the Civil Code of Ukraine is being made. It is indicated of feasibility of combining the terms "rights of the copartners" and "corporate rights". On the basis of rights given by the Civil Code of Ukraine the rights of copartners are classified, based on the criteria of reorganization or liquidation process of the company.

Keywords: corporate rights, reorganization, liquidation.

УДК 347.2 (430)

Кісанов Д. О.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ПОНЯТТЯ, ПРИНЦИПИ ТА ОБ'ЄКТИ РЕЧОВОГО ПРАВА ЗГІДНО НІМЕЦЬКОГО ЦИВІЛЬНОГО УЛОЖЕННЯ

Дана стаття висвітлює основні поняття та принципи речового права, які містяться в Німецькому цивільному Уложенні. Підкреслює важливість німецької правової системи для зарубіжних країн та України при формуванні власного законодавства.

Ключові слова: Німецьке цивільне Уложення, речові права, речове право, поняття, принципи, об'єкти, рецепція, принцип публічності, принцип абсолютності, принцип спеціальності, принцип абстрактності, принцип обов'язковості.

Історично склалося так, що в процесі зародження та розвитку законодавства багатьох держав, законодавці приділяли велику частину уваги розвинутій правовій системі ще стародавнього Риму. В сучасності, велика кількість держав рецепіювали німецьке законодавство. Більш того, такі країни, як Японія, загалом запозичили німецьку правову систему в умови власного життя.

В Україні також відбувся процес рецепції норм німецького законодавства. Про це свідчать норми Цивільного кодексу України 2003 року.

Аналіз наукової літератури свідчить що основні поняття та принципи речового права в системі українського законодавства є дуже популярною тематикою і неодноразово досліджувались вітчизняними правниками. Так, тематиці речового права були присвячені роботи таких авторів як: Л. А. Музика [5], В. М. Коссак [6], В. М. Співак [7], Є. О. Харитонов [9], Н. О. Саглаєва [8] та інші. Слід зауважити, що німецьке речове право у вітчизняній юридичній літературі згадується лише в ретроспективному ракурсі при комплексному дослідженні історії джерел права зарубіжних країн. Нині відсутні комплексні дослідження як німецького цивільного законодавства загалом, так і німецького речового права зокрема. Тому існує об'єктивна потреба наукового пошуку у цьому напрямку, що і обумовило мету статті, яка полягає у тому, щоб окреслити основні поняття та принципи речового права в Німецькому цивільному Уложенні, використовуючи при цьому компаративістський метод дослідження.

Практика запозичення німецького законодавства іншими країнами при формуванні власної правової системи є доволі розповсюджена в правотворчості. Як